

SİGORTA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Aralık 2010

Sayı: 7

ISSN: 1305-7725

The Developments in the Market Structure of
Turkish Financial Sector

Yard. Doç. Dr. Mustafa AKAN

Sigortacılık Ürünleri Bağlamında Bireylerin Sigorta
Şirketi Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Yard. Doç. Dr. Ferudun KAYA
Yard. Doç. Dr. Faruk AKIN
Dr. Nalan ECE

Rekabet Üstünlüğünün Sürdürülebilirliği İçin
Yeni Yönetim Tekniklerinin Önemi ve Seçilmiş
Sigorta Şirketleri Üzerine Bir Araştırma

Yard. Doç. Dr. Mehmet Emin OKUR
Öğr. Gör. Hâtıme KÂMİLÇELEBİ

Tasarrufta Tamamlayıcı Bir Araç Olarak Bireysel
Emeklilik Sistemlerinin Etkinliği:
Muğla İli Üzerine Ampirik Bir İnceleme

Arş. Gör. Dr. M. Özgür YANARDAĞ

Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi
Bilgilendirme Problemi

Serdar DEMİRCİ

SİGORTA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ARALIK 2010 ISSN: 1305-7725
Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı yayımıdır.

Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi
Kemal OLGAÇ

Genel Yayın Yönetmeni ve Editör
Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Sema BİLGİN

Editör Yardımcısı
Dr. Berna ÖZŞAR KUMCU

Bilim Kurulu*

Prof. Dr. Güler ARAS	Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL
Prof. Dr. Muzaffer DARTAN	Prof. Dr. Burak SALTOĞLU
Prof. Dr. Muzaffer DEMİRCİ	Prof. Dr. Vural SAVAŞ
Prof. Dr. Nuran C. DOYRANGÖL	Prof. Dr. Ünal TEKİNALP
Prof. Dr. Ömer GÖKAY	Prof. Dr. Nahit TÖRE
Prof. Dr. Fazıl GÜLER	Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN
Prof. Dr. Haluk KABAALIOĞLU	Prof. Dr. Samim ÜNAN
Prof. Dr. Rıdvan KARLUK	Doç. Dr. İrini DİMİTRİYADİS
Prof. Dr. Rayegan KENDER	Doç. Dr. Tekin MEMİŞ
Prof. Dr. Ahmet KIRMAN	Doç. Dr. Serhan OKSAY
Prof. Dr. Ahmet KIZIL	Doç. Dr. Serhat YANIK
Prof. Dr. Huriye KUBİLAY	Yard. Doç. Dr. Serpil BÜLBÜL
Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ	Yard. Doç. Dr. Talat CANBOLAT
Prof. Dr. Mehmet ORYAN	Yard. Doç. Dr. Mehmet ERSOY
Prof. Dr. Dilek ÖZBEK	Yard. Doç. Dr. Bahadtin RÜZGÂR
Prof. Dr. Selçuk ÖZTEK	Dr. Atilla UYANIK

* Sıralama unvan ve soyadı sırasına göre alfabetik olarak yapılmıştır.

Dergi İletişim
tsev@tsev.org.tr

Yönetim Yeri
Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı
Maçka Cad. No: 35 C, Kat: 2, Teşvikiye Şişli - İSTANBUL
TEL: 0212 296 22 57-58
FAKS: 0212 230 04 76

Dizgi ve Baskı
Ceyma Matbaacılık
MAS/SİT Matbaacılar Sitesi, 4. Cadde, No:123
Yüzyıl Mahallesi - Bağcılar - İstanbul
0212 629 02 63-64

TÜRKİYE SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ BİRLİĞİ'NİN KATKILARIYLA YAYINLANMIŞTIR

Sigorta Araştırmaları Dergisi bilimsel dergi niteliğinde olduğundan bu dergide yer alan eserlerdeki görüşler Enstitümüze değil, eser sahiplerine aittir. Sigorta Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan yazı ve fotoğrafların tüm yayın hakları Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı'na aittir. Kaynak kullanmadan alıntı yapılamaz. Dergi, izin alınmadan çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

TÜRK SİGORTA ENSTİTÜSÜ VAKFI

Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı (TSEV), 29 Mayıs 1970 tarihinde Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği ile Millî Reasürans T.A.Ş. tarafından eşit paylarla kurulmuştur. Türkiye'de sigorta eğitim ve araştırma hizmetleri konusunda referans kurum olan TSEV'in amacı, sigorta sektörünün rekabet gücünün artırılması ve gelişiminin desteklenmesidir.

Türkiye'de sigorta eğitimi, araştırması ve danışmanlık hizmetleri konusunda ilk ve tek kurum olan TSEV tarafından sunulan hizmetler şunlardır:

1. Eğitim Programları

A. Sigortacılık Eğitim Programları

- o Temel Sigortacılık Eğitim Programı
- o İleri Düzey Sigortacılık Eğitim Programı
- o MEB Onaylı Başlangıç Düzey Sigortacılık Eğitim Programı
- o Mevzuat Uyum Eğitim Programları
- o Kısa Süreli Eğitim Programları
- o Uzmanlık Eğitim Programları (Aktüerya, Tarım, Pazarlama-Satış)
- o Talebe Göre Hazırlanan Eğitim Programları
- o Uluslararası Eğitim Programları

B. BES Eğitim Programları

C. E-Öğrenme Programları

D. THYMOS İşbirliğinde Açılan Kişisel Gelişim Eğitim Programları

E. Diğer Sektörlere Yönelik Eğitim Programları (Bankacılık, İnşaat, Lojistik, Bağımsız Denetim vb.)

F. Sigortacılara Yönelik İngilizce Eğitim Programı

2. Araştırma ve Yayınlar/Konferanslar

3. Kurumsal Sınav Hizmeti

4. Danışmanlık Hizmeti

5. Kütüphane

Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde TSEV, gerek ulusal gerekse uluslararası kurumlarla işbirliği içerisinde bulunmaktadır. İşbirliği yapılan ulusal kurumlar arasında Türk sigorta sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumlu olan Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı, Türk İşbirliği Kalkınma Ajansı (TİKA), Çalışma Bakanlığı Mesleki Yeterlilik Kurumu, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Millî Eğitim Bakanlığı, Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve üniversiteler bulunmaktadır. TSEV, aynı zamanda, eficer (Avrupa Finansal Belgelendirme Organizasyonu), IGIE (Küresel Sigorta Eğitim Enstitüsü), F.A.I.R (Afrika-Asya Sigortacı ve Reasürörler Federasyonu) ve CII (İngiliz Sigorta Enstitüsü) gibi sigortacılık alanında dünyanın önde gelen kurumları ile de işbirliği içerisinde çalışmalar yürütmektedir.

TSEV, sigorta sektörünün gelişiminin sürdürülebilir olması ve sektörle ilgili herkesin ihtiyaç duyduğu kaynaklara ulaşabilmesi amacıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nden devraldığı yayın çıkarma görevini başarıyla sürdürmektedir. Bu çerçevede, sigorta sektörünün gelişimi ve AB'ye uyumu konusunda, hazırlanan araştırmaların hakem onayından geçtikten sonra, yayınladığı Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları (SAİY), Türkiye'nin ilk ve tek sigorta araştırmaları dizisidir.

Diğer yandan, akademisyenler ile uzmanların sigorta konusundaki teorik ve/veya teknik araştırmalarının hakem onayından geçtikten sonra yayımlandığı Sigorta Araştırmaları Dergisi (SAD), sigortacılık alanında Türkiye'nin ilk ve tek hakemli dergisidir.

EDİTÖR'DEN

Ülkemizin ekonomik kalkınmasında büyük önemi olan sigortacılık sektörünün, rekabet seviyesinin artırılabilmesi için, gelişmiş ülkelerin ve ülkemizin sigorta sektörünü inceleyen ve Türk sigorta sektörünü gelişmiş ülkeler ile mukayese ederek, sektörün gelişimi için çözüm önerileri sunan araştırmaların yapılması büyük önem arz etmektedir.

Temel görevleri Türk sigorta sektörünün rekabet gücünün artırılması ve gelişiminin desteklenmesi amacıyla: “İstihdamın niteliğinin ve verimliliğinin artırılması”, “Tüketicilere sigortanın önemini anlatılması ve sigorta ürünlerinin tanıtılması yoluyla, toplumda sigorta bilincinin artırılması”, “Sektörel bilgilerin oluşturulması, erişilebilir ve paylaşılabılır hale getirilmesi”, “Sigorta sektörünün karlılığının artırılması amacıyla hasarların azaltılması için tüketicilerin bilinçlendirilmesi” olan Enstitümüze de bu konularda önemli görevler düşmektedir.

Bu bilinçle nitelikli eğitim programlarının düzenlenmesi, sigorta sektörünün işe alımları ile terfilerinde belirleyici olacak bir sınav ve sertifika sistemi oluşturulması, araştırmalar ve yayınlar yapılması, konferanslar-seminerler düzenlenmesi, sigorta bilincini artırıcı ve sigorta sektörünün hasarlarını azaltıcı projeler düzenlenmesi, Enstitümüzün öncelikli hedefleri haline gelmiştir.

Bu fikirden hareketle, Enstitümüz, “Sigorta Araştırmaları Dergisi”ni yayımlamakta olup, sigorta şirketlerinden üniversitelere, kamu kurumlarından sivil toplum kurumlarına kadar toplumun sigorta ile ilgili tüm kesimlerine ulaştırmaktadır.

Dergi, “Bilim Kurulu Onaylı Eserler” ve “Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler” olmak üzere 2 bölüme ayrılmıştır. Derginin “Bilim Kurulu Onaylı Eserler” isimli ilk bölümünde, bilimsel yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmış ve Kurulun incelemesi sonucu yayımlanmaya hak kazanmış, sigorta konusundaki araştırmalar yayınlanmaktadır. Derginin “Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler” isimli ikinci bölümünde ise, akademisyenler, bürokratlar, sektör uzmanları, sigortacılık ve aktüerya öğrencilerinin, editör tarafından onaylanmış araştırma, inceleme, analiz ve çevirileri yer almaktadır.

Dergimizin sektöre ve akademisyenlere yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Suna ÖZYÜKSEL
TSEV Müdürü

İÇİNDEKİLER

I - BİLİM KURULU ONAYLI ESERLER

The Developments in the Market Structure of Turkish Financial Sector.....	3
<i>Yard. Doç. Dr. Mustafa AKAN</i>	
Sigortacılık Ürünleri Bağlamında Bireylerin Sigorta Şirketi Tercihlerini Etkileyen Faktörler.....	15
<i>Yard. Doç. Dr. Ferudun KAYA / Yard. Doç. Dr. Faruk AKIN / Dr. Nalan ECE</i>	
Rekabet Üstünlüğünün Sürdürülebilirliği İçin Yeni Yönetim Tekniklerinin Önemi ve Seçilmiş Sigorta Şirketleri Üzerine Bir Araştırma.....	31
<i>Yard. Doç. Dr. Mehmet Emin OKUR / Öğr. Gör. Hâtime KÂMİLÇELEBİ</i>	
Tasarrufla Tamamlayıcı Bir Araç Olarak Bireysel Emeklilik Sistemlerinin Etkinliği: Muğla İli Üzerine Ampirik Bir İnceleme.....	47
<i>Arş. Gör. Dr. M. Özgür YANARDAĞ</i>	
Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Problemi.....	71
<i>Serdar DEMİRCİ</i>	

II - BİLİM KURULU ONAYINA SUNULMAYAN ESERLER

Sigorta Tazminat Hesabında İndirim Kalemleri.....	91
<i>Dr. Metin SARIASLAN</i>	
Türk Sigorta Sektöründe Teknik Karşılıklar.....	99
<i>Onur ACAR</i>	

SİGORTA TAZMİNAT HESABINDA İNDİRİM KALEMLERİ

Dr. Metin SARIASLAN

Hazine Müsteşarlığı
Sigorta Denetleme Uzmanı

Giriş

Sigorta şirketleri tarafından teminat altına alınan riskin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zarar üzerinden ödenecek tazminat tutarı hesaplanırken sözleşmede belirlenen şartlar dahilinde eksik sigorta, muafiyet gibi bazı indirimler uygulanabilmektedir.

Diğer yandan, sigorta bedeli tamamen sigortalıya tazminat olarak ödenen hasarlı malların mülkiyetinin sigorta şirketine geçmesine sovtaj denir. Sigorta şirketi kazanılan sovtaj değerlerini satmak suretiyle bir gelir elde etmekte ve böylelikle ödemiş olduğu tazminat bedelini azaltma imkanına kavuşmaktadır. Sovtaj değeri, oluşan maddi kaybın tamamının sigortacı tarafından zarar görene ödenmesi halinde sigortacıya kalır. Bununla birlikte, sovtaj değeri zarar görenin isteği üzerine kendisine bırakılabilir.

Uygulamada tazminat tutarı hesabında birden fazla indirim unsuru söz konusu ise hangi silsileye göre hareket edileceği sorun olabilmektedir. Ayrıca, indirim kalemleri ve sovtajın birlikte olması halinde tazminat hesabında dikkate alınacak sovtaj tutarının nasıl hesaplanacağı genelde karıştırılmaktadır.

Bu yazıda, ödenecek tazminatın belirlenmesinde indirim kalemleri ve sovtaj tutarı yürürlükteki mevzuat ve sigortacılık icapları açısından ele alınmıştır. Eksik sigorta da dahil üzere tazminat tutarını azaltan unsurlar aşağıda sırayla açıklanmış ve uygulamanın nasıl yapılması gerektiği bir örnekle ortaya konulmuştur.

Eksik Sigorta

Sigortacılıkta, teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi sonucu sigorta konusu menfaatin kısmen veya tamamen zarara uğraması halinde ortaya çıkan menfaat kaybının tam anlamıyla giderilmesi esastır. Nitekim, Türk Ticaret Kanunu'nun 1283'üncü maddesinde yer alan "*Sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin ancak hakikaten uğradığı zararı tazmine mecburdur*" hükmü de sigortacılıkta uğranılan gerçek zararın tam manasıyla karşılanması kuralını getirmiştir.

Literatürde eksik sigorta, "poliçe üzerinde belirtilen sigorta bedelinin sigorta değerinin altında olması" olarak tanımlanır. Sigorta ettirenin beyanına dayanılarak hazırlanan poliçelerde daha az prim ödemek gibi bir amaçla veya bilmeyerek sigortalanacak menfaatin gerçek değerinin altında bir bedel üzerinden sigorta teminatı satın alınabilmektedir.

Eksik sigortanın mevcut olması halinde sigortalı, uğranılan gerçek zararın tam anlamıyla giderilmesi prensibinden yeterince yararlanamamaktadır. *Türk Ticaret Kanunu'nun 1288'inci maddesinde yer alan; "Sigorta bedeli, sigorta değerinden aşağı olduğu takdirde ve sigorta edilmiş menfaatin bir kısmının halele uğraması halinde sigortacı aksine mukavele bulunmadıkça sigorta bedelinin sigorta değerine olan nispeti neden ibaretse zararın o kadarından mesul olur."* hükmü eksik sigortanın mevcudiyeti halinde yapılacak uygulamayı açıklamıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1299'uncu maddesinde yer verilen; "*Tazmini lazım gelen sigorta bedeli, sigorta olunan menfaatin rizikonun gerçekleştiği zamandaki değerine göre tesbit olunur.*" hükmü ise rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı tarafından ödenecek olan tazminatın sigortaya konu menfaatin rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerinin dikkate alınarak belirleneceğini düzenlemiştir. Anılan maddenin ikinci bendinde yer alan "*Bu değer sigorta bedelini aşarsa sigorta olunan mal tamamen telef olduğu takdirde sigorta bedelinin ödenmesi lazımdır.*" hükmüyle ise sigorta konusu menfaatin gerçek değerinin sigorta bedelini aşması ve bu menfaatin tamamen zarar görmesi halinde sigorta bedelinin tazminat olarak ödeneceği, diğer bir ifade ile ödenecek tazminatın üst limitinin sigorta bedeli olduğu hükme bağlanmıştır. Buna göre sigorta olunan menfaatin poliçede belirtilen değeri (sigorta bedeli) ile rizikonun gerçekleştiği tarihteki gerçek değeri (sigorta değeri) karşılaştırılacak ve hasar anındaki gerçek değer poliçenin tanzimi esnasında belirlenen bedeli aşan kısmı ödenmeyecektir. Bu durumda, poliçe tanziminde belirlenen değer ile rizikonun gerçekleştiği tarihteki değer arasında fark bulunan hallerde uğranılan zararın tam manasıyla karşılanması esasına uyulmaması söz konusu olmaktadır.

Örneğin, piyasa değeri 50.000 TL olan bir taşıt aracı için aynı bedel üzerinden bir kasko sigortası poliçesi tanzim edilmiş olsun. İkinci el araç fiyatlarındaki artış nedeniyle aracın piyasa değeri yükselerek hasar anında 60.000 TL'ye ulaşmış ve poliçede fiyat artışını karşılayacak düzeyde bir enflasyon klozu teminatı bulunmamakta ise sigorta şirketi tarafından ödenecek tazminat tutarı, 50.000 TL üst sınırını geçmemek üzere ortaya çıkan zararın 1/6 oranında ((60.000 TL - 50.000 TL) / 60.000 TL) indirilmesi suretiyle bulunmaktadır. Sigorta konusu menfaatin tamamen zarara uğraması halinde ise sigorta şirketi tarafından 50.000 TL ödenmektedir.

Muafiyet

Sigorta sözleşmesinde yazılmak kaydıyla, tespit olunan bir miktara, hasarın belli bir yüzdesine veya sigorta bedelinin belli bir yüzdesine kadar olan hasarların sigortacı tarafından tazmin edilmeyeceği kararlaştırılabilir. Böylelikle, sigortacı muafiyet sayesinde sigorta riskini önemli ölçüde sınırlandırarak özellikle faaliyet maliyetleri ve iş gücü yükünü artıran küçük hasarların ödenmesinden kurtulmuş olur. Ayrıca, rizikonun gerçekleşmesi halinde hasarın bir kısmını kendisi karşılamak durumunda kalacağı için sigorta ettiren de daha dikkatli davranarak sigortaya konu eşyasını risklerden daha iyi koruyacaktır. Buna karşın, muafiyet durumunda sigorta ettirenin ödeyeceği prim tutarı da daha düşük olacaktır.

Uygulamada iki tür muafiyet bulunmaktadır:¹

Tenzili Muafiyet (Deductible)

Hasar tutarının sözleşmede belirlenen bir miktar veya oranın altında kalması halinde tamamının sigortalının üzerinde kalacağını, üzerinde olması halinde ise aşan kısmın sigortacı tarafından ödeneceğini öngören muafiyet uygulamasıdır.

Örnek:

Muafiyet tutarı: 1.000 TL

Hasar: 500 TL → Ödenmez

Hasar: 1.250 TL → 250 TL Ödenir
(1.250 TL - 1.000 TL = 250 TL)

Entegral Muafiyet (Franchise)

Sözleşmede belirlenen bir miktar veya oranın altında kalan hasarın sigortalı üzerinde kalmasını, belirtilen tutar ya da oranı aşan hasarın ise tamamının sigorta şirketi tarafından ödenmesini öngören muafiyet uygulamasıdır. Bu muafiyet türünde hasar tutarı, sigortalı ile sigortacı arasında hiç bir şekilde paylaşılamaz. Sözleşmede belirlenen oran ya da tutara göre, ortaya çıkan hasarın tamamı ya sigortalı tarafından ya da sigortacı tarafından ödenir.

Örnek:

Muafiyet tutarı: 1.000 TL

Hasar: 500 TL → Ödenmez

Hasar: 1.250 TL → Tamamı Ödenir

Tenzili muafiyet, sigorta dönemi içerisinde meydana gelen her bir hasar için olabildiği gibi, toplam hasar miktarı için de söz konusu olabilmektedir.²

Müşterek Sigorta (Sigortalıyla Koasürans Yapılması)

Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen bir hasarın belli bir yüzdesinin sigortalının üzerinde kalmasıdır. Bu durum poliçede önceden belirlenmelidir. Örneğin, deprem sonucu meydana gelecek zararları da teminat altına alan yangın ve kasko sigortalarında, deprem

(1) Nomer, Cahit - Yunak, Hüseyin, Sigorta Genel Prensipleri, Ceyma Matbaacılık, 2000, s.140-141

(2) Millî Reasürans TAŞ, Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, Ceyma Matbaacılık, Haziran 2004, s.80

sonucu meydana gelen zararın en az % 20'sinin sigortalı üzerinde kalması ve meydana gelecek hasarlarda sigortalının bu oranla hasara iştirak etmesi kaydıyla sigortalıyla müşterek sigorta uygulanması öngörülmektedir.

İndirimler

Sigorta şirketlerinin motorlu araçlarla ilgili sigorta sözleşmelerinde tek sürücü indirimi (kullanıcının önceden belirlenmiş olması) gibi riskin gerçekleşmesini belirli koşullara bağlayan ve bunun karşılığında sigortalılara primde indirim sağlayan bazı uygulamaları mevcuttur. Açıklanan şekilde akdedilen bir sigorta kapsamında riskin gerçekleşmesi durumunda anılan indirim koşullarının gerçek olmadığı (örneğin, başka sürücünün kullanması esnasında riskin gerçekleşmesi) anlaşılması halinde, yürürlükteki mevzuatta bu hususa ilişkin bir hüküm olmamakla birlikte, sigorta şirketleri çoğunlukla başlangıçta yaptıkları indirim oranı kadar ödenecek tazminat tutarında indirim yapmaktadırlar.

Sigorta şirketleri birden fazla indirim kaleminin aynı anda mevcut olması halinde eksik sigorta, muafiyet, indirim ve müşterek sigorta silsilesine göre uygulama yaparak ödenecek tazminat tutarını belirlemelidirler. Şöyle ki, oluşan hasar tutarına önce eksik sigorta oranı uygulanarak indirilecek eksik sigorta tutarı, daha sonra muafiyet oranı uygulanarak indirilecek muafiyet tutarı hesaplanmalı ve bu tutarlar oluşan hasardan düşürülerek ödemeye esas tutar elde edilmelidir. Eğer oluşan hasardan açıklanan örnekte tek sürücü indiriminde olduğu gibi ilave bir indirim yapılması da söz konusu ise aksi belirtilmedikçe bu tutarın ödemeye esas tutar üzerinden hesaplanması gerekir. Bu silsileyle ulaşılan ödemeye esas tutar üzerinden en sonunda müşterek sigorta oranı uygulanarak ödenecek tazminat tutarına ulaşılır.

Örnek: A isimli şahsın sahibi olduğu gayrimenkul (bina) için yangın sigortası yaptırdığını düşünelim. Binanın inşa maliyeti 600.000 TL olmasına karşın sigortalı değerini 300.000 TL olarak beyan etmiş ve sigorta da bu bedel üzerinden yapılmıştır. Yapılan sigortada sigortacı her bir hasarda zararın % 80'ini

ödeyecek ve kalan kısım sigortalı tarafından karşılanacaktır. Sigortalı A, poliçe tanzimi esnasında binada yangın söndürme sisteminin kurulu olduğunu beyan etmiş ve riski azaltan bu sistem nedeniyle şirket normal tarifesi üzerinden % 10 oranında bir indirim yapmıştır.

Sigortalı bina, teminat satın alınmasından bir süre sonra çıkan yangında yanmış ve zarar görmüştür. Yapılan incelemede binada yangın söndürme sisteminin mevcut olmadığı ve bu nedenle yangına zamanında müdahale edilemediği tespit edilmiştir.

1. seçenek: Binada meydana gelen zarar 30.000 TL'dir.
2. seçenek: Binada meydana gelen zarar 30.000 TL'dir. Ayrıca, yaptırılan sigortada her bir hasar için sigorta bedelinin % 2'si oranında muafiyet öngörülmüştür. Sigorta şirketi, bu oranı aşan hasarların % 80'ini karşılayacaktır.
3. seçenek: Bina meydana gelen olayda tamamen yanmış ve onarılamaz hale gelmiştir. Ayrıca, yaptırılan sigortada her bir hasar için sigorta bedelinin % 2'si oranında muafiyet öngörülmüştür. Sigorta şirketi, bu oranı aşan hasarların % 80'ini tazminat olarak ödeyecektir.

Sigortalı binada oluşan hasar nedeniyle, yukarıda açıklanan seçeneklerin her biri için eksik sigorta, muafiyet, indirim ve müşterek sigorta durumlarına göre ödenecek tazminat tutarlarının hesaplanması aşağıda tabloda gösterilmiştir.

	Seçenek 1.	Seçenek 2.	Seçenek 3.
	Muafiyetsiz	% 2 Muafiyetli (Kısmi Hasar)	% 2 Muafiyetli (Tam Hasar)
Sigorta Konusu	Bina	Bina	Bina
Sigorta Bedeli (a)	300.000 TL	300.000 TL	300.000 TL
Sigorta Değeri (b)	600.000 TL	600.000 TL	600.000 TL
Eksik Sigorta Oranı (c) (Sigorta Bedeli / Sigorta Değeri) * 100	% 50	% 50	% 50
Gerçekleşen Hasar Tutarı (d)	30.000 TL	30.000 TL	600.000 TL
(-) Eksik Sigorta İndirimi (e) (Hasar Tutarı x Eksik Sigorta Oranı)	15.000 TL	15.000 TL	300.000 TL
(-) Muafiyet Tutarı İndirimi (f) (Sigorta Bedeli x Muafiyet Oranı)	0 TL	6.000 TL	6.000 TL
Tutar 1 (g)	15.000 TL	9.000 TL	294.000 TL
(-) Yangın Söndürme Sisteminin Olmaması Nedeniyle Yapılacak İndirim Tutarı (h) (Tutar 1 x İndirim Oranı)	1.500 TL	900 TL	29.400 TL
Tutar 2 (İ)	13.500 TL	8.100 TL	264.600 TL
Müşterek Sigorta Oranı (i)	% 20	% 20	% 20
Sigortalı Üzerinde Kalacak Zarar Tutarı (k) (i x %20)	2.700 TL	1.620 TL	52.920 TL
Ödenecek Tazminat Tutarı (l) (i - k)	10.800 TL	6.480 TL	211.680 TL

* Bu örnekte muafiyet oranı, sigorta bedelinin belli bir yüzdesi şeklinde alınmıştır.

Açıklanan örnekte, binada yangın söndürme sisteminin olduğunun beyan edilmesi nedeniyle tarife üzerinden % 10 indirim uygulanmıştır. Ancak, hasar anında yangın söndürme sisteminin mevcut olmadığı ve bu nedenle yangına zamanında müdahale edilemediği anlaşıldığı için ödenecek tazminat tutarının tarifede yapılan indirim oranı kadar düşürülmesi gerekmektedir.

Ödenecek tazminat tutarı belirlenirken öncelikle eksik sigorta uygulanmış, sonra sigorta bedeli üzerinden belirlenen muafiyet tutarı düşürülmüş, mevcut olmayan yangın söndürme sistemi nedeniyle yapılacak indirim oranı ise oluşan hasardan eksik sigorta ve muafiyet tutarları düşüldükten sonra kalan bakiye üzerinden hesaplanmıştır. Açıklanan indirim tutarlarından sonra kalan bakiye üzerinden ise müşterek sigorta nedeniyle sigortalının üzerinde kalan zarar tutarı indirilmiştir.

Eğer eksik sigortadan önce muafiyet indirilip, kalan bakiye üzerine eksik sigorta uygulanırsa ödenecek tazminat tutarı daha yüksek hesaplanmakta ve sigortalı lehine sebepsiz zenginleşme ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki örnek olayda bu durumda ödenecek tazminat tutarı şu şekilde hesaplanır.

	Seçenek 1.	Seçenek 2.	Seçenek 3.
	Muafiyetsiz	% 2 Muafiyet (Kısmi Hasar)	% 2 Muafiyet (Tam Hasar)
Sigorta Konusu	Bina	Bina	Bina
Sigorta Bedeli (a)	300.000 TL	300.000 TL	300.000 TL
Sigorta Değeri (b)	600.000 TL	600.000 TL	600.000 TL
Eksik Sigorta Oranı (c) (Sigorta Bedeli / Sigorta Değeri) * 100	% 50	% 50	% 50
Gerçekleşen Hasar Tutarı (d)	30.000 TL	30.000 TL	600.000 TL
(-) Muafiyet Tutarı İndirimi (e) (Sigorta Bedeli * Muafiyet Oranı)	0 TL	6.000 TL	6.000 TL
Ara Toplam	30.000 TL	24.000 TL	594.000 TL
(-) Eksik Sigorta İndirimi (e) (Sigorta Bedeli * Eksik Sigorta Oranı)	15.000 TL	12.000 TL	297.000 TL
Tutar 1 (g)	15.000 TL	12.000 TL	297.000 TL
(-) Yangın Söndürme Sisteminin Olmaması	1.500 TL	1.200 TL	29.700 TL
Ödemeye Esas Tutar 2 (İ)	13.500 TL	10.800 TL	267.300 TL
Müşterek Sigorta Oranı (i)	% 20	% 20	% 20
Sigortalı Üzerinde Kalacak Zarar Tutarı (k) (i x %20)	2.700 TL	2.160 TL	53.460 TL
Ölenecek Tazminat Tutarı (l) (i - k)	10.800 TL	8.640 TL	213.840 TL

* Bu örnekte muafiyet oranı, sigorta bedelinin belli bir yüzdesi şeklinde alınmıştır.

Diğer yandan, sözleşmeye göre muafiyet bedelinin hasar tutarı üzerinden hesaplanması öngörülmüşse, ödenecek tazminat tutarının belirlenmesinde eksik sigorta veya muafiyetin hangisinin daha önce uygulanacağını bir önemi yoktur. Zira her iki durumda da sonuç aynı çıkmaktadır.

Sovtajın Durumu

Eğer oluşan hasarda sovtaj değeri varsa, ödenecek tazminat tutarı, sovtaj değerinin sigortacıya veya sigortalıya bırakılması durumuna göre değişmektedir. Normalde oluşan maddi kaybın tamamının sigortacı tarafından zarargörene ödenmesi halinde ilişkili sovtaj değeri sigortacıya kalır. Burada sorun ilişkili sovtaj değerinin nasıl hesaplanacağıdır.

Sigortalıya ait sovtajın eksik sigorta nedeniyle sigortasız kalan kısmı ile muafiyet, indirim ve müşterek sigorta nedeniyle sigortalıya kalması gereken kısmı, sovtajın sigortacıya kalması nedeniyle ödenecek tazminat tutarına ilave edilmelidir. Sigortacı sovtaj değerini satmasından sonra ödemiş olduğu tazminat tutarının sovtaj değeri kadarını geri kurtarmış olacaktır.

Bu anlatımlara göre örneğimizde sovtaj değeri olması durumunda ödenecek tazminat tutarlarının hesabı aşağıda verilmiştir.

Sovtaji Bedelinin Sigorta Şirketine Kalması Durumu	Seçenek 1.	Seçenek 2.	Seçenek 3.
	Muafiyetsiz	% 2 Muafiyetli (Kısmi Hasar)	% 2 Muafiyetli (Tam Hasar)
Sigorta Konusu	Bina	Bina	Bina
Ödemeye Esas Tazminat (l)	10.800 TL	6.480 TL	211.680 TL
Sovtaji Bedeli (p)	10.000 TL	10.000 TL	100.000 TL
(-) Eksik Sigorta İndirimi (r) (Sovtaji Tutarı * Eksik Sigorta Oranı)	5.000 TL	5.000 TL	50.000 TL
(-) Muafiyet Tutarı İndirimi (s) (Sovtaji Tutarı * Muafiyet Oranı)	0 TL	200 TL	2.000 TL
Sovtaji 1 (t)	5.000 TL	4.800 TL	48.000 TL
(-) Yangın Söndürme Sisteminin Olmaması Nedeniyle Yapılacak İndirim Tutarı (u) (t * İndirim Oranı)	500 TL	480 TL	4.800 TL
Sovtaji 2 (v)	4.500 TL	4.320 TL	43.200 TL
(-) Müşterek Sigorta Nedeniyle Yapılacak İndirim Tutarı (y) (v * %20)	900 TL	864 TL	8.640 TL
(-) İndirilecek Sovtaji Değeri (z) (v - y)	3.600 TL	3.456 TL	34.560 TL
Ödenecek Tazminat Tutarı (o + p - z)	17.200 TL	13.024 TL	277.120 TL

* Bu örnekte muafiyet oranı, sigorta bedelinin belli bir yüzdesi şeklinde alınmıştır.

Öte yandan, zarar görenin isteği üzerine sovtaj değeri kendisine bırakılabilir. Bu durumda ise ödenecek tazminat tutarından sadece sovtaj değerinin sigortacıya ait kısmı düşürülmelidir.

Örneğimizde, sovtaj değerinin sigortalıya bırakılması durumunda ödenecek tazminat tutarlarının hesabı aşağıda verilmiştir.

Sovtaji Bedelinin Sigorta Ettirene Kalması Durumu	Seçenek 1.	Seçenek 2.	Seçenek 3.
	Muafiyetsiz	% 2 Muafiyetli (Kısmi Hasar)	% 2 Muafiyetli (Tam Hasar)
Sigorta Konusu	Bina	Bina	Bina
Ödemeye Esas Tazminat (o)	10.800 TL	6.480 TL	211.680 TL
Sovtaji Bedeli (p)	10.000 TL	10.000 TL	100.000 TL
(-) Eksik Sigorta İndirimi (r) (Sovtaji Tutarı * Eksik Sigorta Oranı)	5.000 TL	5.000 TL	50.000 TL
(-) Muafiyet Tutarı İndirimi (s) (Sovtaji Tutarı * Muafiyet Oranı)	0 TL	200 TL	2.000 TL
Sovtaji 1 (t)	5.000 TL	4.800 TL	48.000 TL
(-) Yangın Söndürme Sisteminin Olmaması Nedeniyle Yapılacak İndirim Tutarı (u) (t * İndirim Oranı)	500 TL	480 TL	4.800 TL
Sovtaji 2 (v)	4.500 TL	4.320 TL	43.200 TL
(-) Müşterek Sigorta Nedeniyle Yapılacak İndirim Tutarı (y) (v * %20)	900 TL	864 TL	8.640 TL
(-) İndirilecek Sovtaji Değeri (z) (v - y)	3.600 TL	3.456 TL	34.560 TL
Ödenecek Tazminat Tutarı (o - z)	7.200 TL	3.024 TL	177.120 TL

* Bu örnekte muafiyet oranı, sigorta bedelinin belli bir yüzdesi şeklinde alınmıştır.

Sigortacıya ait sovtaj tutarı, sovtajın hasarzedeye bırakılmasından dolayı tazminat tutarından indirilmiştir.

Sonuç

Sigortacılıkta, rizikonun gerçekleşmesi durumunda ödenecek tazminatın doğru bir şekilde belirlenmesi önemlidir. Aksi takdirde, yanlış hesaplanması halinde sigorta şirketi veya zarar gören açısından sebepsiz zenginleşme olabilmektedir. Bu nedenle, sigorta ettiren ile sigorta şirketi arasında tanzim edilen sigorta poliçesi nedeniyle eksik sigorta, muafiyet, müşterek sigorta ve daraltılan teminat kapsamı nedeniyle prim indirimi yapılmış olmasının bir veya bir kaçının aynı anda mevcut olması halinde sırasıyla eksik sigorta, muafiyet, prim indirimi ve müşterek sigorta kurallarının uygulanması gerekmektedir.

Sigorta konusu menfaatin zarara uğraması durumunda sovtaj bedeli söz konusu ise sigorta şirketinin ödenecek tazminat tutarını hesaplarken eksik sigorta, muafiyet, prim indirimi oranında tazminatın indirilmesi ve müşterek sigorta nedeniyle gerçekleşen toplam zarardan sigorta ettirenin üzerinde bıraktığı kısımlara isabet tutarda sovtaj değerini de sigorta ettirene iade etmesi, buna karşılık sovtaj değeri taşıyan eşyanın sigorta ettirende kalması halinde de ödenecek tazminat tutarından hesaplanan net tazminat ile gerçekleşen toplam zarar arasındaki oran nispetinde indirim yapması uygun olacaktır.

Kaynakça

- 1- Millî Reasürans TAŞ, Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, Ceyma Matbaacılık, Haziran 2004
- 2- Murat Özbolat, Temel Sigortacılık, Seçkin Yayıncılık, 2010
- 3- Nomer, Cahit-Yunak, Hüseyin, Sigorta Genel Prensipleri, Ceyma Matbaacılık, 2000
- 4- Tarsim, http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=musterek_sigorta_muafiyetler2 (Erişim Tarihi: 01.12.2010)
- 5- Türk Ticaret Kanunu